

Förh. ^M 26/21 1897.

Undersökning af ett gravfält från yngre järnåldern
i Piitilä hemmans gårdsplan i Hallu by
af Nykyrko socken, Åbo län.

Piitilä herrgårds eller hemmans äbyggnader ligga på fast bärggrund några meter ofvan om en sank ång, som genomflytes af en å; hvilken på Ryska Generalstabens karta benämnes Pihmojoki, på N. Killinens i Finska Fornminnesföreningens Tidskrift VII sida 167 meddelade karta åter kallas Uudenkirkonjoki. Ången och bärget ligga på åns högra strand. (Jfr. den bifogade kartan N:o 1).

Hemmanets byggnader omsluta på 3 sidor en rymlig gårdsplan, som på den fjärde, den södra sidan begränsas af en gårdsgård, bakom hvilken byvägen leder förbi. Gårdsplanen — numera jämn och tämligen stenfri — var enligt nuvarande ägaren, häradsskrifvaren P. Rosendals uppgift ännu för få år sedan betäkt med stora stenblock och mindre stenar. En stor mängd sådana ligga ännu på området bakom fähuset och stallet och bilda på några ställen låga stenhölster. Mellan stallet och karaktärshuset framträder det nakna bärget. För öfrigt är gårdsplanen betäkt dels med sandbunden jord, dels med fet svart mylla och hade vid tiden för vår ankomst till stallet blifvit besädd med timotejfrön, sedan den någon vecka tidigare hade gifvit sin ägare en god rågskörd. Endast området framför vedlidret samt mellan detta och visthuset tyktes hittills till större delen vara orördt. Här lågo ännu några större

stenar och marken var betäckt med sågspån och trärester. (Jfr. kartan öfver Tistilä hemmans äbyggnader.)

Under utjämningsarbetena hafo tidi- gare vid upprepade tillfällen både på gårds- planen och i den på slutningen bakom ka- raktärshuset belägna trädgården fynd från yngre järnåldern blifvit gjorda. Jfr. katalo- gen 2524, 2906 och 3143: 1-2. Dessa fynd, bestående af vapen och smycken, föranledde dr. Th. Schwindt att i juni månad år 1896 an- ställa undersökningar på gårdsplanen, på hvars större hälft hittills ingen annan äverkan ha- de skett, än att stenar blifvit därifrån bort- gjorda. De af dr. Schwindt genomgräfdade om- rådena äro utmärkta på kartan N° 2.

Framför visthuset stötte dr. Schwindt på lämningar af brända lik och en mängd kvinnoprydnader - spännen, söljor, hals- och fingerringar af brons, pärlor af glas och brons- samt tabrika lerkärlsbitar, klink- naglar och spikar. På det framför fähuset och stallet belägna området framgräfdes vapen, hoplagda i vissa grupper. Dr. Schwindt konstaterade sålunda särskilda mans- och kvinnografrar med lämningar af brända lik. Föremålen härstamma från den yngre järnåldern. Se katalogen 3336.

Ytterligare ett fynd gjordes i april 1897. Invid ett hörn af gårdesgården omedelbart bakom svinstian (jfr. kartan) hittade fogden M. Salminen vid ett rengöringsarbete ett svärd från yngre järnåldern, hvilket ge- nom guvernörens i Åbo län försorg blefsändt till Arkeologiska Kommissionen.

Da det ingick i planen för min i studeran-
den B. Cederhvarfs sällskap företagna forsk-
ningsfärd att lära närmare känna grafiskie-
ket å dylika grafält som detta, hvilka ut-
märka sig däri genom, att de brända benen
och resterna af de medgifna vapnen, smycken
och redskapen ligga på ett ringa djup kring-
strödda öfver marken, så beslöt jag mig för
att undersöka det ännu orörda området
framför vedlidret. Gräfningsarbetena fort-
gingo under 4 dagar, från den 11te till den
14de augusti 1897. Till en början företogo vi
dock en undersökning af det ställe, där det
sistnämnda svärdet blifvit hittadt. Denna
gräfnung, som utsträcktes äfven öfver ett min-
dre område bakom gårdesgården och på stutt-
ningen mot ången, lämnade dock inga resul-
tat.

Vid undersökningen af platsen framför ved-
lidret aflägsnades först sågspännen och trä-
resterna från ett mindre område, hvar på detta
försiktigt genomgräfdes med järnslefvor och
skedar. Fyndstället för hvarje föremål fix-
rades så noggrant som möjligt på en öfver
området uppgjörd specialkarta. Den upp-
grädda mulden sållades med ett järnsäll,
hvarvid yttermera många vid gräfningen
förbisedda mindre föremål upptäcktes. På
detta sätt undersöktes under de första tre
dagarna större delen af platsen framför
vedlidret eller områdena A-I på special-
kartan. Den fjärde dagen utstakades på
den till undersökning utsedda platsen 10 m.
stora områden, hvilka markerades med upp-
stående käppar. Därefter delades arbetsstyr-

kan i två afdelningar, hvardera om fyra personer, af hvilka afdelningar den ena underlydde herr Cederkvarf, den andra mig. I hvardera afdelningen arbetade 2 personer med slegvar, en hvar på sitt en kvadratmeter hållande område, medan de två andra voro ständigt sysselsatta med sällning af den uppgrädda jorden. Herr Cederkvarf och jag sutto under tiden bredvid, kontrollerande arbetet, noterande hvarje iakttagelse, fixerande fynden på specialkartorna samt fördelade dem i skilda askar, hvilka buro samma nummer som de ofranbeskrifna små områdena. Salunda kunde på en jämförelsevis kort tid områdena K, L, M, N, O, S, T med all önskvärd noggrannhet genomletas. Något fortare måste undersökningen af områdena P, Q, R företagas, då dessa, hvilka ursprungligen skulle lämnas orörda, sent på eftermiddagen på herr Rosendals uttryckliga anhallan blefvo genomgrädda. Den hela af oss under dessa fyra dagar undersökta platsen blef lika litet som det af dr. Schwindt äret förut genomgrädda området återstald i sitt förra skick. Fastmer samtyckte jag, i likhet med hvad dr. Schwindt hade gjort, till herr Rosendals önskan att låta bära stenarna åt sidan, då de vanprydde hans gårdsplan och försvarade dess användning, resp. uppodling. Det förelåg enligt min åsikt så mycket mindre anledning till att icke gå in på ägarens anhallan, som gårdsplanen redan långt tidigare genom bortsläpandet af de flesta stenarna helt och hållet hade förändrat sitt ursprungliga ut-

seende.

Öfverallt på det undersökta området, hvars längd utgjorde ungefär 9 m. samt bredd 4-6 m, lämnade gräfningarna i det hela taget samma resultat. Öfverallt stötte arbetarna på ett fett mycket svart mullager, hvars tjocklek varierade mellan 15-30 cm samt endast på några ställen uppnådde 50 cm. På områdena B-H anträffades flera och större stenar än på områdena A, J-O, S, T. En stor och hög sten (N: 9) låg, omgifven af andra, mellan områdena R-Q. På kartan äro dock endast de större stenarna angifna. Mellan stenarna 1-8 funnos en mängd mindre, hvilka icke fått plats på kartan. Angående grafskicket öfverensstämde våra iakttagelser fullkomligt med dem af dr. Schwindt på området framför visthuset gjorda: I det svarta mullagret anträffades - på områdena D och E delvis under de mindre stenarna - en mängd brända benskärfvor samt utan synlig ordning kringströdda lerkärlbitar, fragment af redskap och kvinnosmycken, äfven de till största delen med tydliga spår af att hafva legat i elden. Endast få af bronssmyckena voro hela, de flesta voro skadade af eld och sönderbrutna, fragmentariska. Flera hade hopsmullit till formlösa klumpar. På några af dem liksom på några järnföremål kvarsitta bensmular, fasthållna af ärgen respektive rosten. Påfallande var den stora mängd (ca 112 hela och 160 fragmentariska) klinknaglar af olika längd, hvilken upplockades på områdena A-H; i den öfriga delen af det undersökta området

voro de långt mindre talrika och anträffades blott vid den västra kanten af områdena ^NK, ^NM, ^NS, ^NT samt på området G. Äfven dr. Schwindt hade hittat en mängd klinknaglar tillsammans med föremål, hörande till kvinnodräkten. Lerkärlsbitarna (ca 600 stycken) anträffades strödda öfver hela fyndområdet; på några ställen t. ex. inom områdena G, ^NJ, ^NK, ^NL, ^NM, ^NN, ^NS, ^NT uppträdde de i större mängd; inom området G läg ett antal till samma kärl hörande fragment nära intill hvarandra. Kärlen, till hvilka dessa bitar höra, voro groft arbetade och prydda med intrykta våg- och streckornament.

Bronsprydnaderna bestå af en rund genombruten spännbuckla = Finskt Museum 1897 sida 1, fig. 1; hästskoformiga spänner; spiral-fingerringar, några med ett bredt midtparti = Aspelin, Antiquités du Nord Finno-ougrien fig. 1375, 1402, 1404, andra jämbreda = Aspelin, l. c. fig. 1398, 1399; bronskedar = Aspelin l. c. fig. 1384, 1385; fragment af snodda halsringar eller bälten = Asp. l. c. fig. 1410; fragment af armringar = Asp. l. c. fig. 1328; hängsmycken = Asp. l. c. 1306, 1393, 1394 och 1445 (nycklar?); soljor jfr. Asp. l. c. fig. 1430; valsformiga pärlor och pärlor i form af 2 eller 3 vid hvarandra radade tärningar, spiralträdar (ca 210), afsedda att fästas vid klädnings- eller förklädes fällar = Asp. l. c. fig. 1397; prydnader = Asp. l. c. fig. 1424, 1425; brons-träd = Asp. l. c. fig. 1533; bronsnålar (?) omvridade med bronsträd; smala aflånga rembestag samt till formlösa klumpar hopsmultna bronsföremål.

Järnföremålen bestå utom af de redan

omnämnda klinknaglarna af spikar, märklar, krampar, nålar hörande till runda genombrutna spännbucklor af brons, samt knifvar. Vapen saknades fullkomligt i det här undersökta området. De öfriga fynden bestodo i ca 100 pärlor af blått glas, (lämligen jämt fördelade öfver hela området) en gul glaspärla, några glasmosaikpärlor, några fragment af benkammar samt andra, obestämbara benföremål, ett byrue af skiffer, några bitar bränd flinta, järnslag och kol.

Samtliga fynd tillhöra yngre järnåldern. Dr. Schwindt hade vid sina gräfningar framför visthuset gjort den iakttagelsen att den fasta lerbotten under mullagret icke var jämn utan bildade små fördjupningar, i hvilka den utfyllande mullen var rikare på fynd än de närmaste omgifningarna. Inom det af oss undersökta området kunde invid stenen N° 5 ett sådant ställe (området G.) konstateras. Det var en halfkittelformig grop med ungefär 35 cm diameter och 30 cm djup, fylld med ovanligt svart med mycken kol uppblandad jord, i hvilken en mängd mindre föremål lägo inbäddade, nämligen: brända benskärfvor, en klinknagel, ett fragment af en massiv armring af brons, ett fragment af en spiralfingerring, fragment af bronskedar, 107 spiralträdar af brons (hälften af hela utbytet), 15 pärlor af blått glas, 3 ralsformiga pärlor af brons, 34 synbarligen till ett och samma lerkärl hörande skärfvor, delvis ornamentade med våglinjer och raka parallela streck. Den djupt svarta mullen sträckte sig äfven öfver gropens närmaste omgifning. Min-

dre fördjupningar i lerbotten anträffades visserligen öfverallt på vårt undersökningsområde, men icke så tydliga och så stora som området G. Dessa fördjupningar torde med undantag af nyssnämnda området få anses dels som naturliga ojämnheter i berggrunden, dels som utan afsikt uppkomna vid nedläggningen af resterna från båten.

Det stora antalet klinknaglar leder tanken på den under folkvandnings- och vikingatiden i norra Europa och särskildt i Skandinavien så vanliga seden att antingen begrafta eller bränna de döda i båtar eller skepp. Äfven här torde klinknaglarna härstamma från båtar, i hvilka de aflidna - här t. o. m. kvinnorna - brändes. Resterna från båten samlades och nedlades mellan och delvis under stenarna på denna i forntiden helgade plats. Några egentliga stenhögar hafva här lika litet som på de kända grafvältena på Guldbyntbacken i Värå socken och Folkskolbacken i Letala socken blifvit resta öfver de dödas lämningar.

Helsingfors i September 1897.

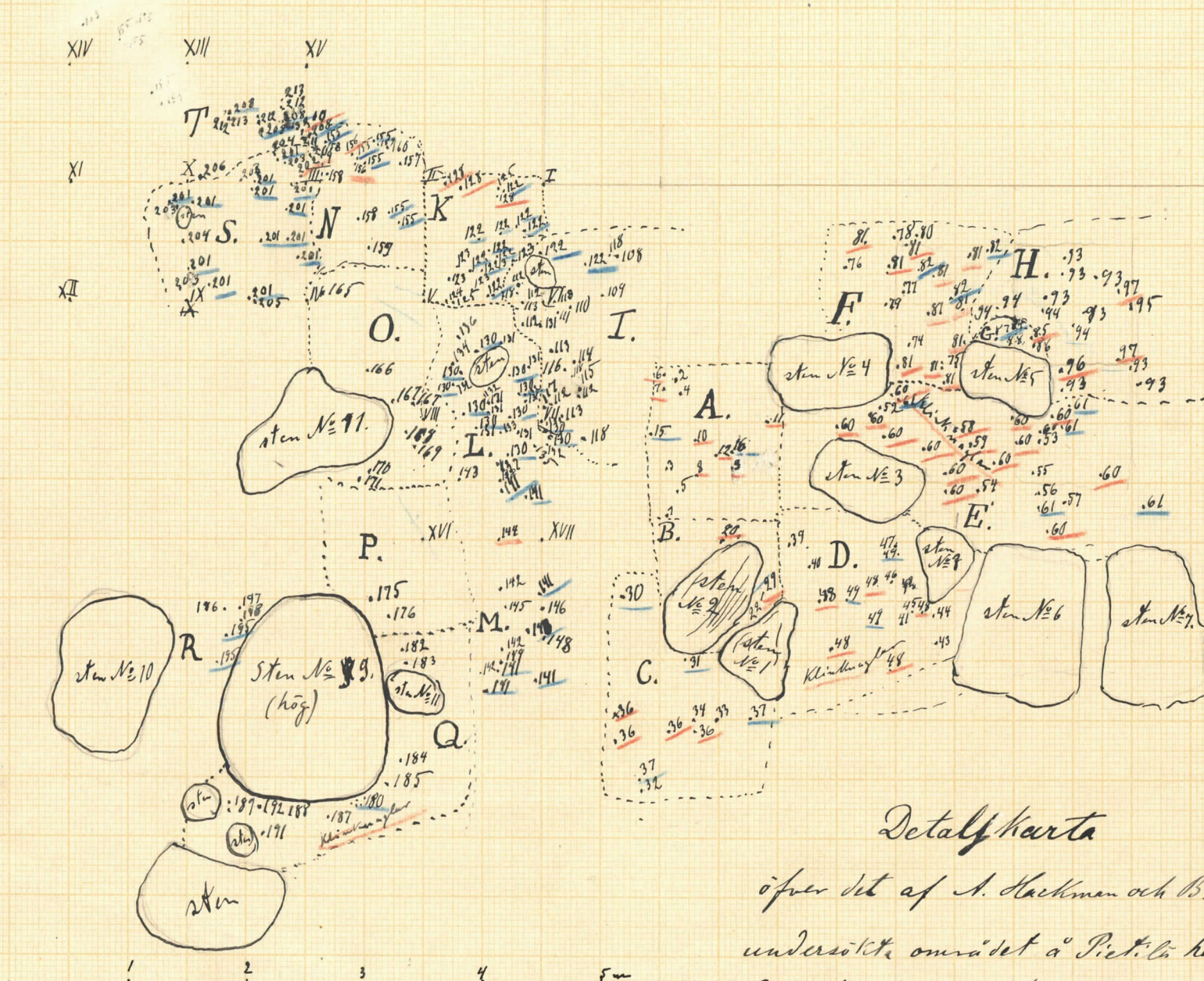
Alfred Hackman.

Pietilä: Nykytökö s.

— 1927 toukok. löyd. erinaat;
l. n. 8913.

Föredr. 26/XI 1897

Detalj-karta

öfver det af A. Hackman och B. Cedersköld undersökte området i Pietilä hemmansgårdsplan. De röda strecken utmärka klincknaglarnas, de blåa strecken glasparlornas läge.

Uusikirkko (T.1), Hallu, Pietilä;
nimitt. 8973 löytöpaikka.

H. Salonen 1928.

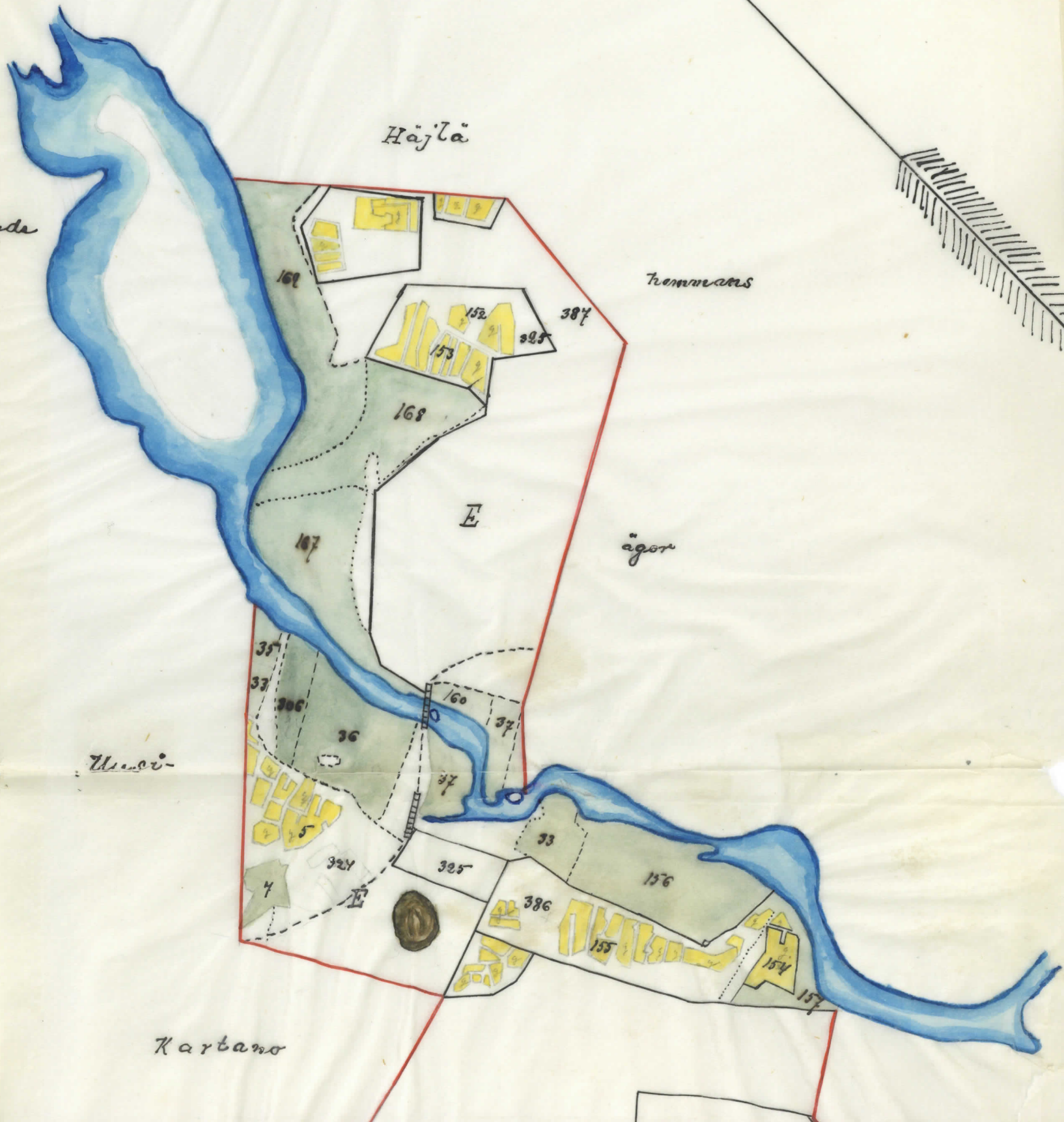
levy n:o 6985.

Hallu kl^m Pietilän talon uu-
ri navettarakennus; sen pre-
rustuksia kaivettaessa kevääl-
lä 1927 löytyivät n:o:ssa 8973
mainitut sinetit, merkitystä
kohdasta. Ks. Hakemanin pai-
kalta piirtämää karttaa top.
gr. arkistossa. Uusi navetta-
rakennus tehtiin aiwan vanhan
paikalla. Valokuva n. S-N suuntaan.

Kalanti
Hallu
Pietilä/A. Hackman & Th. Schardt 1897

Förord. 26/XI 97.

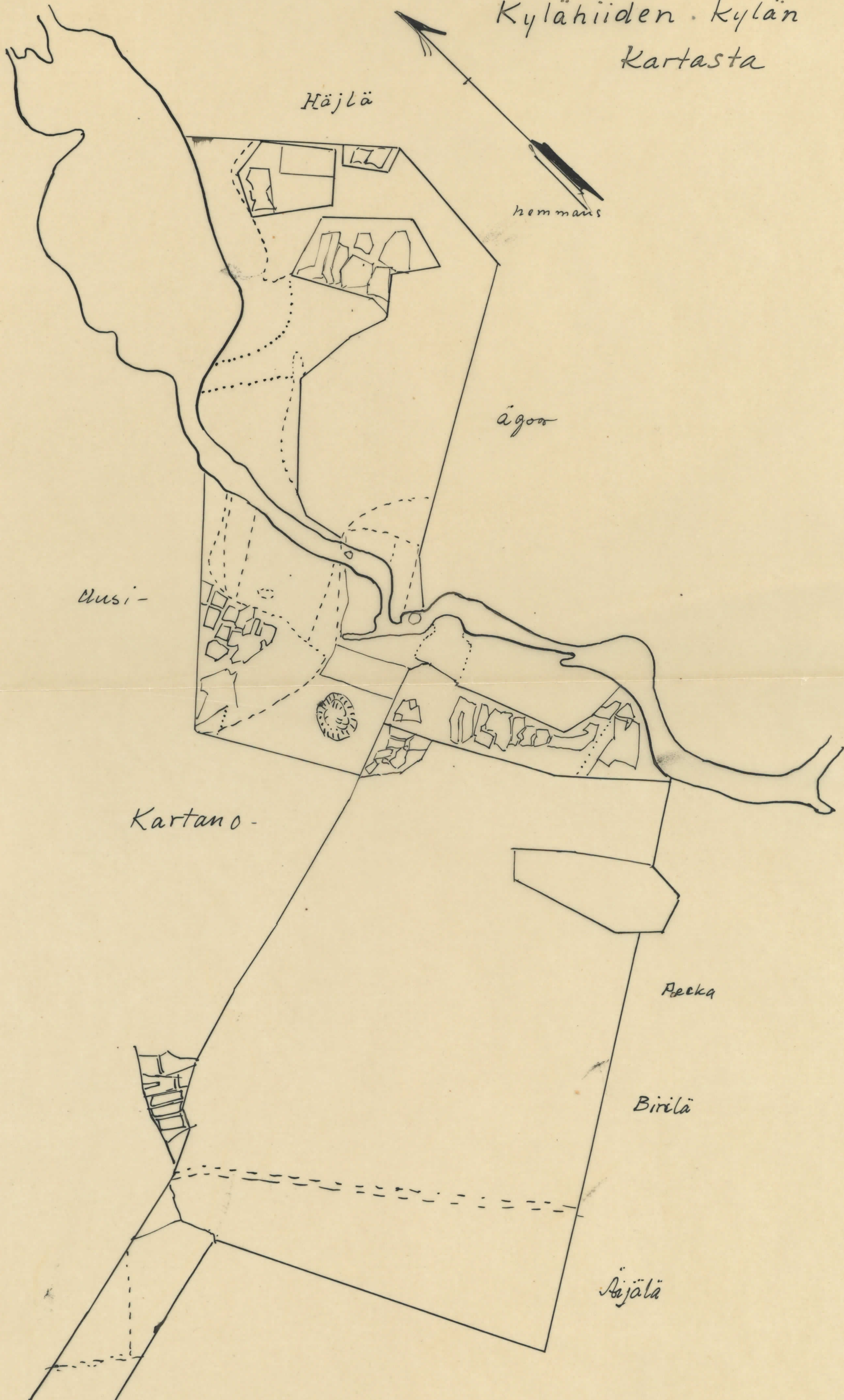
Utdrag ur
Chartan
öfver
Kylänkidis
Bys ägor
uti Åbo Län, Valmo Herad och Nylenskiö
socken. Författad enligt högvedelsbörligt förordnande
af stt i denna by föregifvit Odeskamman
Åren 1771 och 1773
af P. J. Hiorth.
Upptager Pietilä hemmans ägor.

Handwritten text at the top left corner, partially cut off.

Ote
Kylähiiden kylän
kartasta

Häjlä

hemmans

ägor

Clusi-

Kartano-

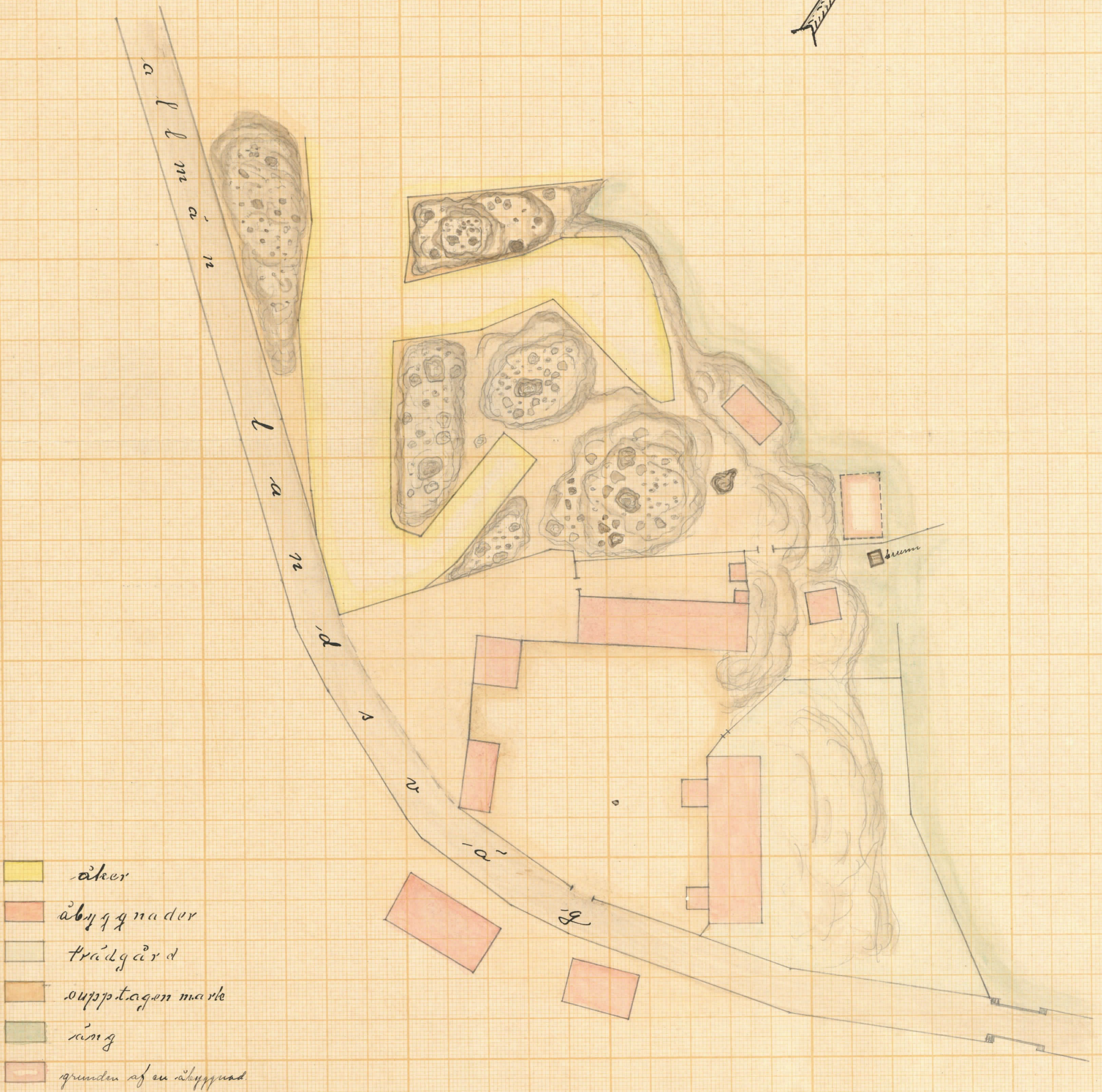
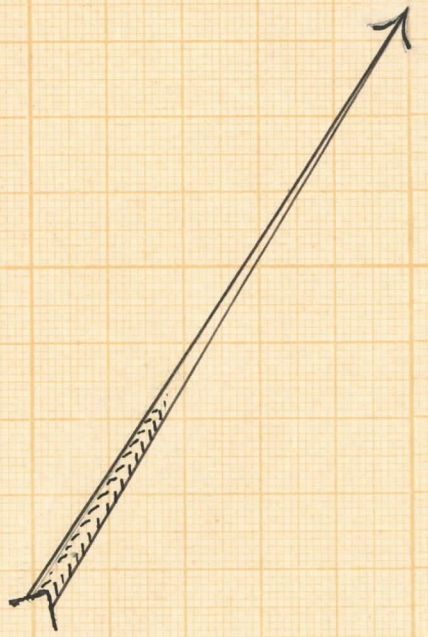
Peeka

Birilä

Sijälä

Situationsplan
öfver

Fr. Petilä hemmans äbyggnader
i
Hallu by af Nykyrko S:ta, Åbo län.

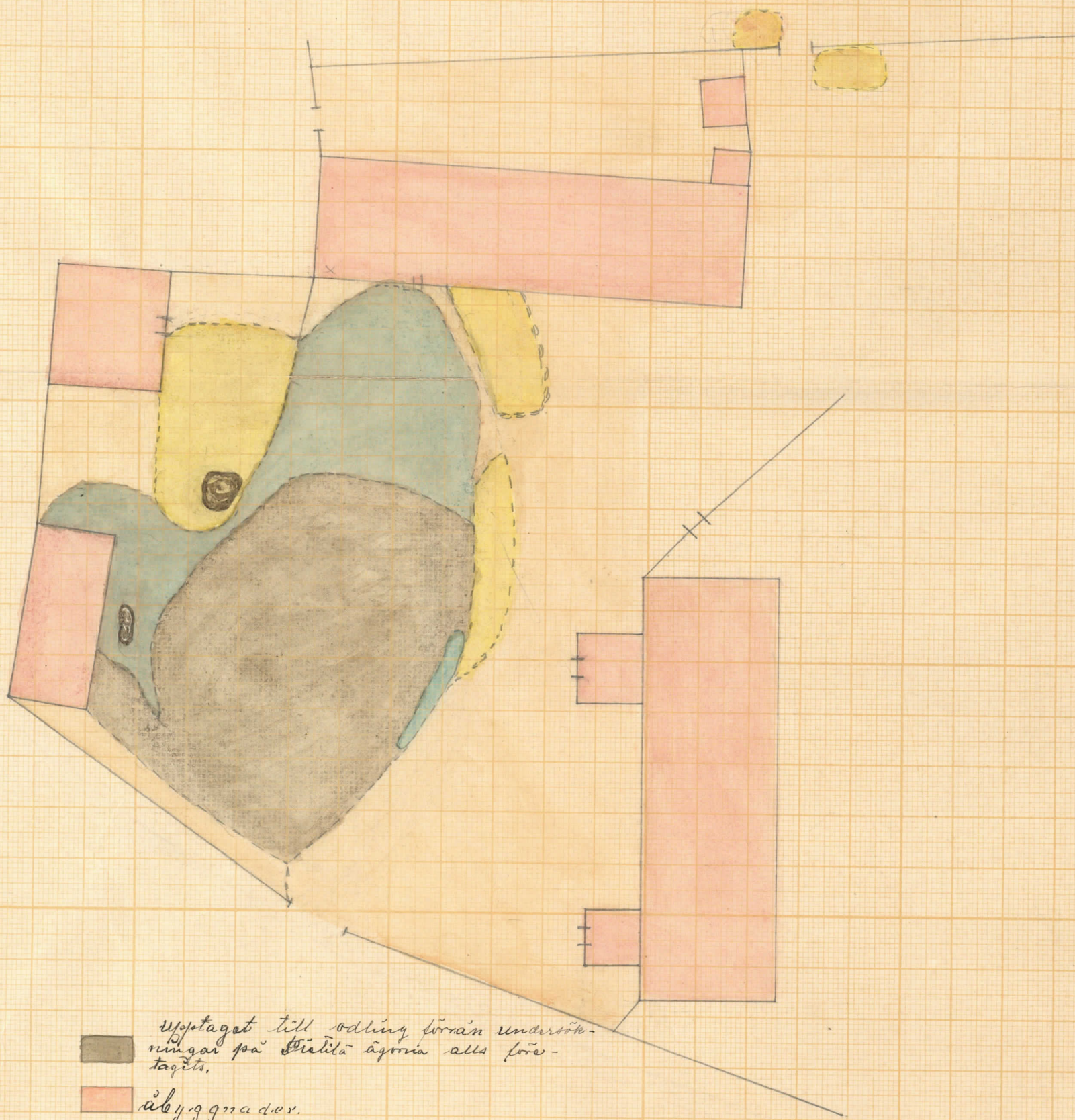

Skala:

Situationsplan

öfver
Pietilä hemmans gårdsplan samt öfver de
af

Dr Th. Schwindt och Mag. A. Hakeman
undersökta områdena af det på gårdsplanen
belägna förhistoriska grafvältet. -

- Upptaget till odling förrän undersökningar på Pietilä ägoria alla föruttagits.
- äbyggnader.
- af Mag. A. Hakeman undersökt område år 1897
- af Dr. Th. Schwindt de de år 1896.
- undersökt de

Skala:

0 1 2 3 4 5 10 20 30 meter.